

ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖĞRETİM BECERİLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME*

ANALYSIS OF TEACHING SKILLS OF PRE-SERVICE TEACHER

Ufuk TÖMAN**

Elif BAŞARAN***

Öz

Yapılan çalışmada öğretmen adaylarının sınıf içi öğretim becerilerini ne düzeyde kazanmış oldukları öz değerlendirme formu kullanarak incelenmesi amaçlanmıştır. Bu sayede öğretmen adayları mesleki gelişimleri için ihtiyaç duydukları öğrenmeleri anlayıp özümsemeye adaylara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırma tarama modelinde yürütülmüştür. Araştırmada çalışma grubunu 2017-2018 öğretim yılı bahar döneminde Bayburt Eğitim Fakültesi'nde fen bilgisi öğretmenliği 4. Sınıfta öğrenim gören 36 lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen ve fen bilgisi öğretimi programında yer alan özel öğretim yöntemleri dersinde uygulanan öz değerlendirme formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanılmıştır. Araştırmada toplanan veriler betimsel ve içerik analizi yoluyla çözümlenmiştir. Araştırmada Fen Bilgisi öğretmen adaylarının öğretim sürecinin planlama aşamasında derste yapacakları etkinlikleri nasıl değerlendireceklerini önceden belirledikleri saptanmıştır. Bu bağlamda öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun öğretim becerilerinin önemli bir aşaması olan planlamaya ilişkin yeterliliklerinin olduğu söylenebilir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen adaylarının staj uygulamalarının artırılması yönünde düzenlemeler yapılması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Öz Değerlendirme, Öğretmen Adayları, Öğretim Becerileri.

Abstract

In this study, it is aimed to examine the level of pre-service teachers' in-class teaching skills by using self-evaluation form. In this way, it is thought that preservice teachers will contribute to the pre-service teachers in understanding and assimilating the learning they need for their professional development. The research was conducted in a screening model. The study group consisted of 36 undergraduate students in the third year of science teaching at Bayburt Faculty of Education in the spring term of 2018-2019 academic year. The research data were collected with self-evaluation form and semi-structured interview form developed by the researcher and applied in the special teaching methods course in the science teaching program. The data collected in the research were analyzed through descriptive and content analysis. In the study, it was determined that pre-service science teachers determined how to evaluate the activities to be done during the planning stage of the teaching process. In this context, it can be said that the majority of pre-service teachers have planning competencies which is an important stage of their teaching skills. According to the results, it can be suggested that pre-service teachers should make arrangements to increase internship practices.

Keywords: Self-evaluation, Pre-service Teachers, Teaching Skills.

1.Giriş

Günümüzde gelişen teknolojiyle eğitim alanında da çeşitli araçlar ve buluşlar yapıp insanların hizmetine sunulmuştur. Son yıllarda eğitim amaçlı üretilen bu araçların öğretmenlerin yerini tutar mı? Sorusu sorulmaya başlamıştır. Ancak teknoloji ne kadar gelişirse gelişsin, ne kadar eğitimle ilgili araçlar üretilirse üretilsin bu araçlar öğretmenlerin yerini tutmamaktadır (Erden, 2008;Kaya, 2013). Öğretmenler toplumsal beklentiler doğrultusunda insanları yetiştirerek kendine yeten bireyler haline getirmekle görevlidir (Özden, 2011).

Öğretmenlerin etkili ve verimli bir şekilde mesleğini sürdürebilmesi için öğretmenlik meslek bilgisine, sınıf içi yönetime ve olumlu kişilik özelliklerine sahip olması gerekir. Bunların yanında etkili öğretmen, sınıfta demokratik ve yaratıcı bir ortam oluşturmali, dersini merak uyandırıcı ve ilgi çekici şekilde anlatmalı, sınıf ortalamasının altında olan öğrencilerle yakından ilgilenmelidir (Gürsel ve Hesapçıoğlu, 2005). Aynı zamanda öğretmenler sınıfta öğrencilerini dinleyen onları cesaretlendiren, problemleriyle

* Bu makale, Elif BAŞARAN' ın Yüksek Lisans tez çalışmasına dayanmaktadır.

** Dr. Öğr. Üyesi, Bayburt Üniversitesi Bayburt Eğitim Fakültesi, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü, Fen Bilgisi Eğitimi ABD, utoman@bayburt.edu.tr.

*** Bayburt Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi, elifbasaran11@gmail.com.

ilgilenen, olumlu davranışlarını görüp ödüllendiren, başarılarıyla övünen yapıda olmalıdır (Beydoğan, 2003; Kılıç, 2003).

Nitelikli bir öğretmen kendi alanında yeterli bilgi, beceri ve donanıma sahip, eleştirel düşünen, sorgulayan, yeniliklere ve değişimlere açık, mesleğini seven, iletişim yönü güçlü, milletine ve topluma hizmeti ilke edinen, Türkiye Cumhuriyeti ve anayasasının temel ilkelerine bağlı, Milli Eğitim amaçlarını benimseyip kendine ilke edinen, demokratik çağın gereklerine ayak uyduran, laik dünya görüşüne sahip kişidir (Kıncal, 2004; Taçman, 2009). Bunların yanında öğretim yöntem ve tekniklerini iyi bilen, gerekli durumlarda ve ihtiyaç duyduğunda kullanan, değerlendirmelerini adil ve objektif bir şekilde yapan, kendisini alanında sürekli geliştiren kişilerdir (Özden, 2005).

Bir öğretmen, öğretmenlik mesleğini etkili bir şekilde yerine getirebilmesi için kişisel özellikleri yanında bir takım mesleki özelliklere de sahip olması gerekir. Öğretmenin asıl görevi olan öğrenmeyi gerçekleştirebilmek için Öğretmenlik Mesleki Yeterliliklerine sahip olması gerekir (Kılıç, 2003). Bu noktadan hareketle, yapılan çalışmada öğretmen adaylarının sınıf içi öğretim becerilerini ne düzeyde kazanmış olduklarını belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında hazırlanan Öz değerlendirme Formu ve Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu ile Fen Bilgisi öğretmen adaylarının öğretim becerilerinin nasıl olduğu açıklanmaya çalışılmıştır.

2. Yöntem

Çalışmada betimsel araştırma desenlerinden biri olan tarama yöntemi kullanılmıştır. Tarama çalışmalarında araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içerisinde ve olduğu gibi tespit edilmeye, tanımlanmaya çalışılır ve durum ne ile ilgilidir? Nelerden oluşmaktadır? ve Neredeyiz? Sorularına cevap aranır (Çepni, 2014; Karasar, 2012). Çalışmada bu yöntemin seçilme nedeni tanımlardan da anlaşıldığı gibi Öğretmen adaylarının sınıf içi becerilerine yönelik öz değerlendirme eğilimleri ne düzeydedir? Sorusuna cevap aramak ve durumu tasvir etmeye çalışmaktır.

2.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Çalışmanın evrenini Bayburt Üniversitesi, Bayburt Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören Fen Bilgisi öğretimine kayıtlı öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Fen Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı üçüncü sınıf öğrencilerinden, tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen 36 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Adayların 30 tanesine araştırma için hazırlanan öz değerlendirme formu uygulanırken geri kalan 6 aday ile çalışmaya yönelik görüşme yapılmıştır.

2.2. Verilerin Toplanması

Bu çalışmada veriler "Görüşme ve Öz Değerlendirme Formu" yoluyla toplanmıştır. Görüşme sürecinde araştırmacı araştırmannın amacı, önemi ve içeriği hakkında öğretmen adaylarına gerekli bilgileri vermiştir. Ayrıca görüşme verilerinin analizinde öğrenci bilgilerini yer almayacağı söylenerek öğrencilerin görüşme esnasında rahat ve samimi olması sağlanmaya çalışılmıştır. Görüşmeler öğrencilerden izin alınarak ses kayıt cihazına kaydedilmiştir.

2.3. Verilerin Analizi

Görüşme ve Öz Değerlendirme Formu aracılığıyla toplanan verilerin çözümlemesi için betimsel ve içerik analizi yöntemleri kullanılacaktır. Betimsel analiz, derinlemesine analiz gerektirmeyen verilerin işlenmesinde kullanılırken, içerik analizi elde edilen verilerin daha yakından incelenerek, kavram ve temalara ulaşılmasını gerektirir (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Araştırmada betimsel analiz için Öz Değerlendirme Formu aracılığıyla toplanan verilerin frekansı, yüzdesi, ortalaması ve standart sapması verilmiştir. İçerik analizi için ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınan görüşmeler kodlara, kodlardan da temalara ulaşılmıştır.

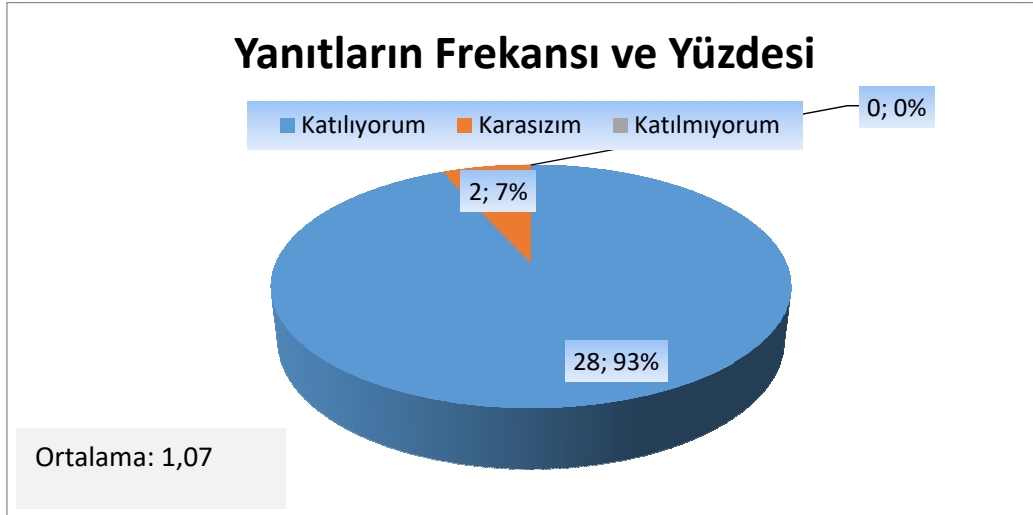
Görüşmelerden elde edilen veriler analiz edilirken bazı kısaltmalar kullanılmıştır. Bu kısaltmalar: ÖA1: Birinci öğretmen adayı, ÖA2: İkinci öğretmen adayı şeklindedir. Örneğin; ÖA1; "Görüşme yapılan birinci öğretmen adayını simgelemektedir." şeklindedir.

3. Bulgular

3.1. Öz-Değerlendirmeye İlişkin Bulgular

Araştırmada öğretmen adaylarına yönelik hazırlanan öz değerlendirme formu ile toplanan verilere ilişkin bulgular aşağıda yer alan tablolarda verilmiştir.

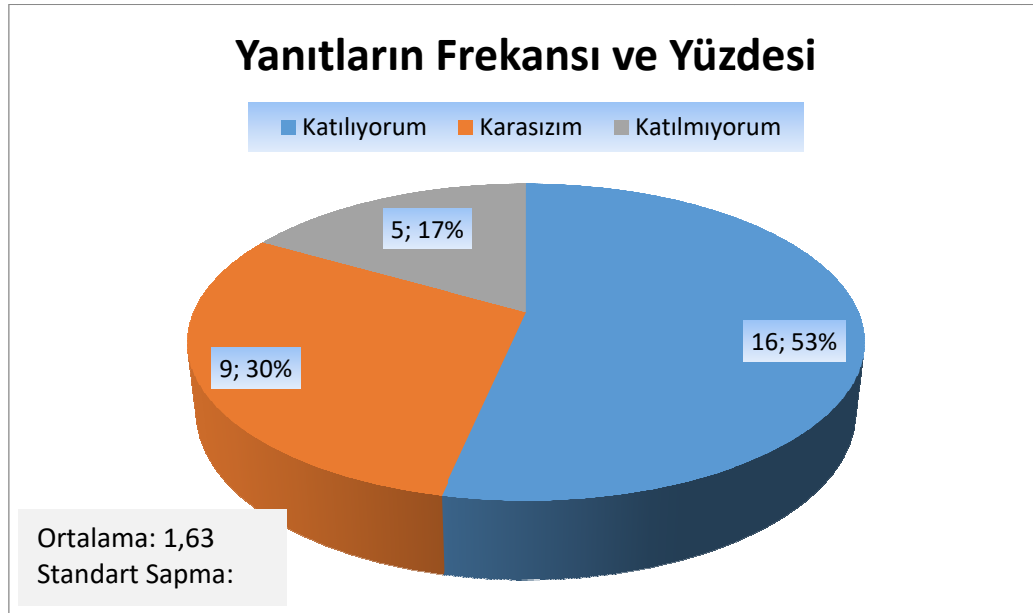
Öğretmen adaylarının Öz Değerlendirme Formu'nun "Konu alanıyla ilgili gerekli ön hazırlık ve kaynak taraması yaptım." olan maddeye ilişkin verdikleri cevaplar Grafikte gösterilmiştir.

Grafik 1. Birinci Maddeye İlişkin Bulgular

Grafik 1’de yer alan öğretmen adaylarının Öz Değerlendirme Formu’nun “Konu alanıyla ilgili gerekli ön hazırlık ve kaynak taraması yaptım.” olan 1.maddesine ilişkin verdikleri cevaplar incelendiğinde öğretmen adaylarının %93 (f:28)’ünün “Katılıyorum” ve %7 (f:2)’sinin “Kararsızım” düzeyinde cevap verdikleri görülmüştür. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun (%93) konu alanı ile ilgili ön hazırlık ve kaynak taraması yaptıkları anlaşılmaktadır.

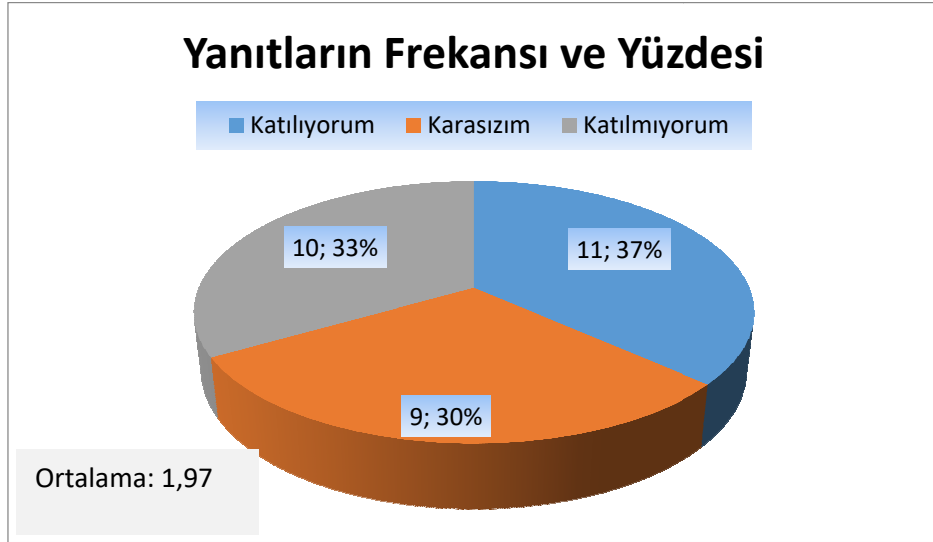
Öğretmen adaylarının Öz Değerlendirme Formu’nun “Dersin amaçlarına uygun gerçek başarıyı ortaya çıkaran ölçme araçları hazırladım.” olan maddesine ilişkin verdikleri cevaplar Grafik 2’de gösterilmiştir.

Grafik 2. İkinci Maddeye İlişkin Bulgular

Grafikte yer alan öğretmen adaylarının Öz Değerlendirme Formu’nun “Dersin amaçlarına uygun gerçek başarıyı ortaya çıkaran ölçme araçları hazırladım.” olan maddesine ilişkin verdikleri cevaplar incelendiğinde öğretmen adaylarının %53 (f:16)’ünün “Katılıyorum”, %30 (f:9)’unun “Kararsızım” ve %17 (f:5)’sinin “Katılmıyorum”, düzeyinde cevap verdikleri görülmüştür. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yarıdan fazlasının (%53) dersin amaçlarına uygun gerçek başarıyı ortaya çıkaran ölçme araçları hazırladıkları anlaşılmaktadır.

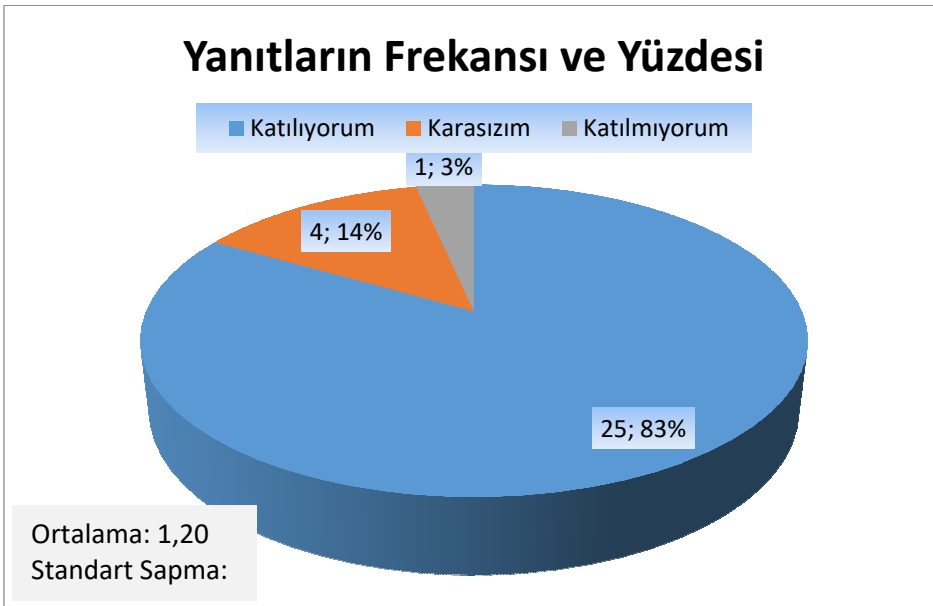
Öğretmen adaylarının Öz Değerlendirme Formu’nun “Derse başlarken sınıfa konuyla ilgili ön bilgi, amaç ve kazanımları aktardım.” Olan maddesine ilişkin verdikleri cevaplar Grafik 3’te gösterilmiştir.

Grafik 3. Üçüncü Maddeye İlişkin Bulgular

Grafik 3'te yer alan öğretmen adaylarının Öz Değerlendirme Formu'nun "Derse başlarken sınıfa konuyla ilgili ön bilgi, amaç ve kazanımları aktardım." olan maddesine ilişkin verdikleri cevaplar incelendiğinde öğretmen adaylarının %37 (f:11)'sinin "Katılıyorum", %30 (f:9)'ünün "Kararsızım" ve %33 (f:10)'ünün "Katılmıyorum", düzeyinde cevap verdikleri görülmüştür. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yarıdan derse başlarken sınıfa konuyla ilgili ön bilgi, amaç ve kazanımları aktarma konusunda kararsız oldukları anlaşılmaktadır.

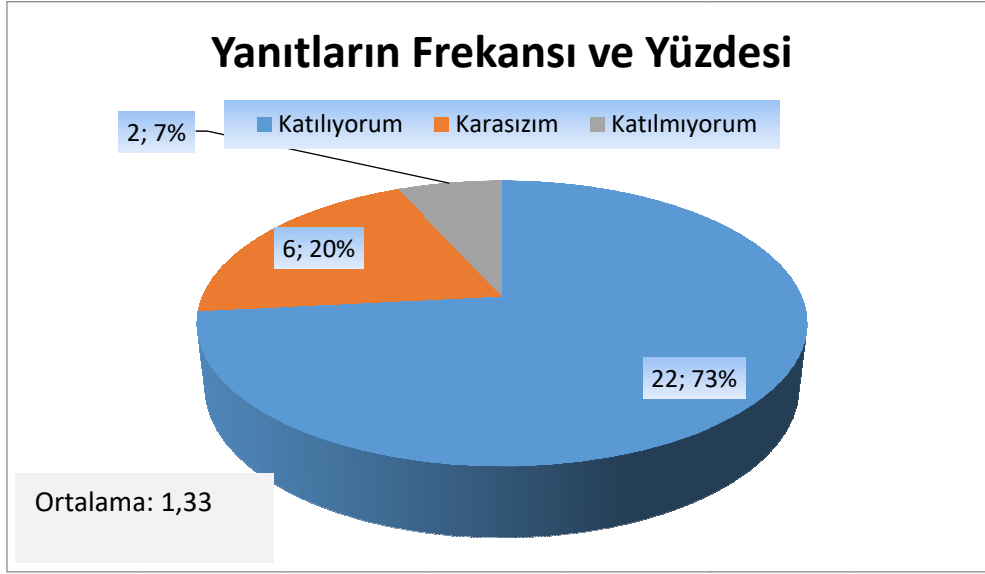
Öğretmen adaylarının Öz Değerlendirme Formu'nun "Konuyu sunarken farklı öğretim yöntem ve tekniklerini bir arada kullandım." olan maddesine ilişkin verdikleri cevaplar Grafik 4'te gösterilmiştir.

Grafik 4. Dördüncü Maddeye İlişkin Bulgular

Grafik 4'te yer alan öğretmen adaylarının Öz Değerlendirme Formu'nun "Konuyu sunarken farklı öğretim yöntem ve tekniklerini bir arada kullandım." olan maddesine ilişkin verdikleri cevaplar incelendiğinde öğretmen adaylarının %83 (f:25)'ünün "Katılıyorum", %14 (f:4)'ünün "Kararsızım" ve %3 (f:1)'ünün "Katılmıyorum" düzeyinde cevap verdikleri görülmüştür. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun (%83) konuyu sunarken farklı öğretim yöntem ve tekniklerini bir arada kullandıkları anlaşılmaktadır.

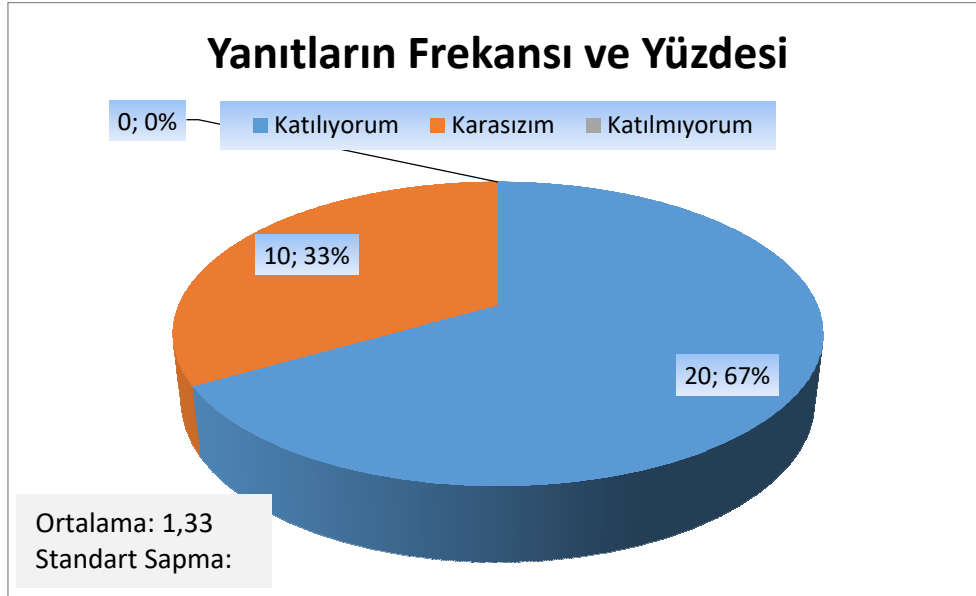
Öğretmen adaylarının Öz Değerlendirme Formu'nun "Konunun kalıcılığını sağlamak amacıyla derste çeşitli materyaller ve görseller kullandım." olan maddesine ilişkin verdikleri cevaplar Grafik 5'te gösterilmiştir.

Grafik 5. Beşinci Maddeye İlişkin Bulgular

Grafik 5'te yer alan öğretmen adaylarının Öz Değerlendirme Formu'nun "Konunun kalıcılığını sağlamak amacıyla derste çeşitli materyaller ve görseller kullandım." olan maddesine ilişkin verdikleri cevaplar incelendiğinde öğretmen adaylarının %73 (f:22)'ünün "Katılıyorum", %20 (f:6)'sinin "Kararsızım" ve %7 (f:2)'sinin "Katılmıyorum" düzeyinde cevap verdikleri görülmüştür. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yarıdan fazlasının (%73) konunun kalıcılığını sağlamak amacıyla derste çeşitli materyaller ve görseller kullandıkları anlaşılmaktadır.

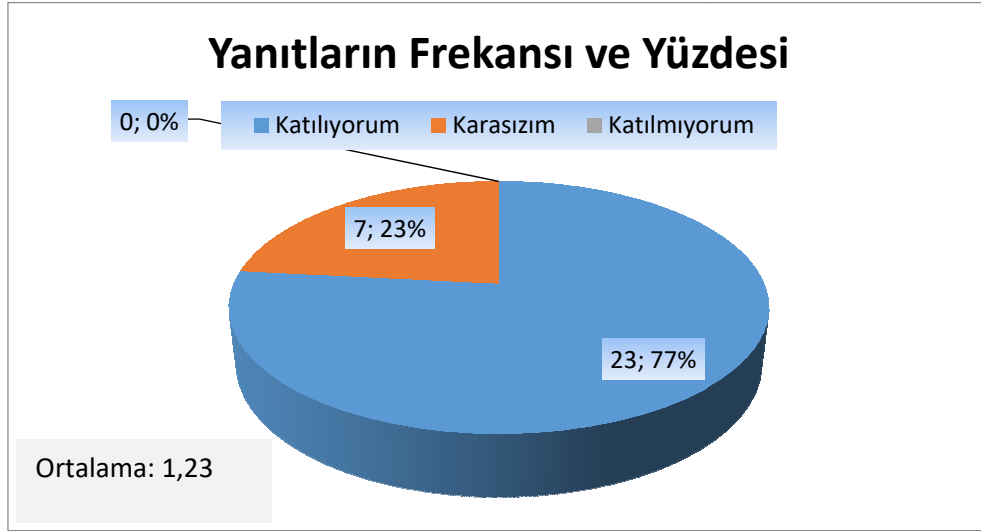
Öğretmen adaylarının Öz Değerlendirme Formu'nun "Anlatım sırasında konuşmalarımı, jest ve mimiklerle destekledim." olan maddesine ilişkin verdikleri cevaplar Grafik 6' da gösterilmiştir.

Grafik 6. Altıncı Maddeye İlişkin Bulgular

Grafik 6' da yer alan öğretmen adaylarının Öz Değerlendirme Formu'nun "Anlatım sırasında konuşmalarımı, jest ve mimiklerle destekledim." olan maddesine ilişkin verdikleri cevaplar incelendiğinde öğretmen adaylarının %67 (f:20)'sinin "Katılıyorum" ve %33 (f:10)'ünün "Kararsızım" düzeyinde cevap verdikleri görülmüştür. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yarıdan fazlasının (%67) anlatım sırasında konuşmalarımı, jest ve mimiklerle destekledikleri anlaşılmaktadır.

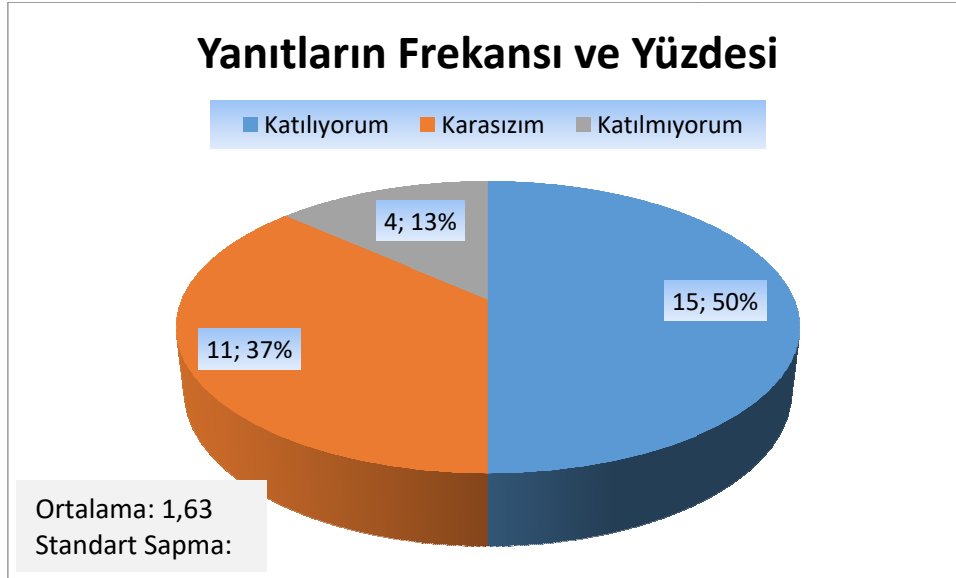
Öğretmen adaylarının Öz Değerlendirme Formu'nun "Ders anlatımında sınıfı etkin ve verimli bir şekilde yönettim." olan maddesine ilişkin verdikleri cevaplar Grafik 7'de gösterilmiştir.

Grafik 7. Yedinci Maddeye İlişkin Bulgular

Grafik 7’de yer alan öğretmen adaylarının Öz Değerlendirme Formu’nun “Ders anlatımında sınıfı etkin ve verimli bir şekilde yönettim.” olan maddesine ilişkin verdikleri cevaplar incelendiğinde öğretmen adaylarının %77 (f:23)’ünün “Katılıyorum” ve %23 (f:7)’ünün “Kararsızım” düzeyinde cevap verdikleri görülmüştür. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun (%77) ders anlatımında sınıfı etkin ve verimli bir şekilde yönettikleri anlaşılmaktadır.

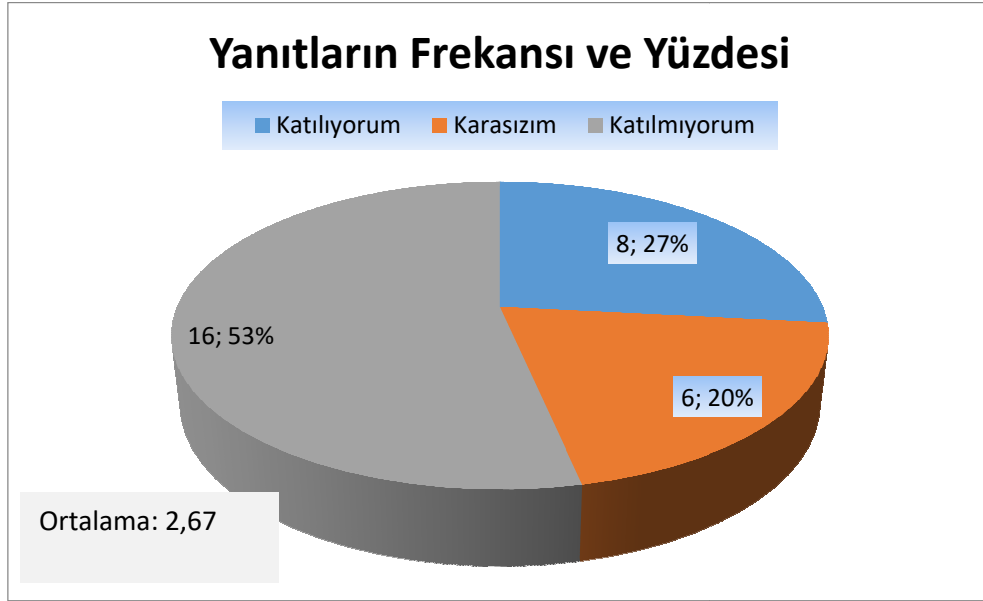
Öğretmen adaylarının Öz Değerlendirme Formu’nun “Birden fazla beceriyi ölçen değerlendirme çalışmaları yaptım.” olan maddesine ilişkin verdikleri cevaplar Grafik 8’de gösterilmiştir.

Grafik 8. Sekizinci Maddeye İlişkin Bulgular

Grafik 8’de yer alan öğretmen adaylarının Öz Değerlendirme Formu’nun “Birden fazla beceriyi ölçen değerlendirme çalışmaları yaptım.” olan maddesine ilişkin verdikleri cevaplar incelendiğinde öğretmen adaylarının %50 (f:15)’inin “Katılıyorum”, %37 (f:11)’inin “Kararsızım” ve %13 (f:4)’ünün “Katılmıyorum”, düzeyinde cevap verdikleri görülmüştür. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yarısının (%50) birden fazla beceriyi ölçen değerlendirme çalışmaları yaptıkları anlaşılmaktadır.

Öğretmen adaylarının Öz Değerlendirme Formu’nun “Değerlendirme sonucunda öğrencilerde görülen eksik öğrenmeleri giderici ek çalışmalar yaptırıldım.” olan maddesine ilişkin verdikleri cevaplar Grafik 9’da gösterilmiştir.

Grafik 9. Dokuzuncu Maddeye İlişkin Bulgular

Grafik 9'da yer alan öğretmen adaylarının Öz Değerlendirme Formu' nun "Değerlendirme sonucunda öğrencilerde görülen eksik öğrenmeleri giderici ek çalışmalar yaptırıldım." olan maddesine ilişkin verdikleri cevaplar incelendiğinde öğretmen adaylarının %27 (f:8)'sinin "Katılıyorum", %20 (f:6)'sinin "Kararsızım" ve %53 (f:16)'ünün "Katılmıyorum" düzeyinde cevap verdikleri görülmüştür. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yarısından fazlasının (%53) yaptıkları değerlendirmeler sonucunda öğrencilerde görülen eksik öğrenmeleri giderici ek çalışmalar yapmadıkları anlaşılmaktadır.

3.2. Görüşmelere İlişkin Bulgular

Çalışmada 6 öğretmen adayı ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler neticesinde elde edilen bulgular planlama, uygulama ve değerlendirme olmak üzere üç başlık halinde raporlaştırılmıştır.

3.2.1. Planlama Sürecine İlişkin Bulgular

Çalışmada planlama sürecine ilişkin öğretmen adaylarının verdiği cevaplar Şekil-2'de kodlanmış vaziyette gösterilmiştir.

Şekil 1. Planlamaya İlişkin Bulgular

Yukarıda yer alan şekilde araştırmaya katılan öğretmen adayları ile yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen verilerin kodlanmış şekli yer almaktadır. Görüşmelerden elde edilen bulgular görüşme sorusu doğrultusunda "Planlama" teması altında 9 kategoride kodlanmıştır. Bunlar, "Yeterlik, Amaç, Bireysel Farklılıklar, Uygulama, Değerlendirme, Beklenti, Materyal Hazırlama, Hazırlık ve Esneklik" başlıklarıdır.

Araştırmaya katılan öğretmen adayları öğretim becerilerinin planlama sürecine ilişkin görüşleri şu şekildedir:

Bugünkü İşlediğim Derste Amacım Neydi? Amacımı Gerçekleştirebildim Mi? (Neden)

ÖA1: "...Bugünkü dersim için amaçlarımı dersin planlama aşamasında hazırladım. Dersimin amaçları ile birlikte derste kullanacağım materyalleri de hazırladım. Ders kitabı, görseller gibi. Belirlediğim amaçları ders sürecinde gerçekleştirdim. Konuyu öğrettim. Ders sonunda öğretim gerçekleşip gerçekleşmediğini belirlemek için sorduğum değerlendirme sorularına gerekli dönütleri aldım..."

ÖA2: "...Bugünkü dersim için hazırladığım planın yeterli olduğunu düşünüyorum. Çünkü planlama aşamasında belirlediğim tüm amaçlara beklentilerim doğrultusunda ulaştım. Gerek uygulama gerekse de değerlendirme ile ilgili tüm beklentilerim karşılandı. Mutluyum..."

ÖA3: "...Bugünkü dersim için hazırladığım planın değerlendirme boyutunda yeterli olduğunu söyleyebilirim. Çünkü değerlendirme için planlamada öngördüğüm sürede değerlendirmemi yaptım. Beklenti içerisinde olduğum cevapları aldım. İyi bir hazırlık sonucunda hazırlanan planlamanın doğrudan değerlendirmeyi etkilemektedir. Derse hazırlıklı gitmenin önemini bir kez daha kavradım..."

ÖA4: "...Bugünkü dersim için yaptığım planlamada ders planının esnek olmasına dikkat ettim. Çünkü ders içerisinde beklenmedik durumlarla karşılaşma ihtimaline karşın ders planımın esnek olmasına özen gösteririm. Çünkü öğrencilerin bireysel farklılıkları olduğu için öğrenme hızları farklı olacaktır. Bu noktada dersten beklentilerim ve amaçlarıma ulaşma isteklerim karşılanmış olur..."

ÖA5: "...Bugünkü dersim için yaptığım planlamada amaçlarıma nasıl ulaşacağımı, zamanı nasıl kullanacağımı, hangi materyalleri kullanacağımı planlama konusunda kendimi yeterli görüyorum. Aldığım eğitimler sayesinde bu konuda sıkıntı yaşamadım ve yaşayacağımı da düşünmüyorum. Ayrıca da ders içerisinde öğretim sürecini nasıl gerçekleştireceğini iyi biliyorum..."

ÖA6: "...Bugünkü dersim için yaptığım planlamada dersin amaçlarıyla bağlantılı materyaller hazırladım. Hazırladığım materyaller ders sonucunda öğrenci beklentilerimin karşılanma oranını arttırmaktadır. Ne kadar fazla materyal kullanırsa dersin amaçları ve öğretmen beklentileri o kadar fazla karşılanmış olur... Ders planı hazırlarken öğrencilerin bireysel farklılıklarını göz önünde bulundurmaya çok istiyorum. Fakat dersin zamanı ve sınıflardaki öğrenci sayısının fazlalığı bu isteğimin oluşmasını engellemektedir...."

3.2.2. Uygulama Sürecine İlişkin Bulgular

Çalışmada uygulama sürecine ilişkin öğretmen adaylarının verdiği cevaplar Şekil-3'te kodlanmış vaziyette gösterilmiştir.

Şekil 2. Uygulamaya İlişkin Bulgular

Yukarıda yer alan şekilde araştırmaya katılan öğretmen adayları ile yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen verilerin kodlanmış şekli yer almaktadır. Görüşmelerden elde edilen bulgular görüşme sorusu doğrultusunda “Uygulama” teması altında 9 kategoride kodlanmıştır. Bunlar, “Öğretim Yaklaşımları, Öğretim Yöntemleri, Materyal, Öğretim Ortamı, İlişkilendirme, İletişim, Staj, Aktif Katılım ve Zaman Kullanımı” başlıklarıdır.

Araştırmaya katılan öğretmen adayları öğretim becerilerinin uygulama sürecine ilişkin görüşleri şu şekildedir:

ÖA1: “...Bugünkü dersim için yaptığım planlamaya göre dersi işleyemedim. Çünkü planlama ile uygulama arasında büyük fark var. Yeterli staj yapmadığım için uygulamada sıkıntı yaşadım... Derste zamanın nasıl geçtiğini tam anlayamadım. Zamanı iyi yönetemedim. Fakat kullandığım materyallerle öğrencilerin derse aktif katılımı sağladım. Bütün öğrenciler derse katılım gösterdi...”

ÖA2: “...Bugünkü dersimde kullanmayı planladığım öğretim yöntemlerini yeterli zamanı iyi kullanarak ve öğrencileri derse aktif katılımı sağlayarak iyi bir öğrenme ortamı oluşturdum. Kullandığım farklı öğretim yöntemleri ile öğrencilerin dikkati derse çekti...”

ÖA3: “...Bugünkü dersimde sınıfa farklı materyallerle geldim. Bütün öğrenciler merakla getirdiğim materyale baktılar. Böylelikle öğrencilerin derse olan ilgisi arttı. Derse katılım arttı. İletişim ortamı oldu. Kısacası farklı materyalle sınıfa girmek öğrencilerin derse olan ilgisini arttırdı...”

ÖA4: “...Bugünkü dersimde sınıf atmosferi benimsediğim öğretim yaklaşımı sayesinde pozitif manada ilerledi. Öğrenciler bu olumlu havadan etkilenerek benimle ders içerisinde anlamadıkları yerleri daha rahat bir şekilde paylaştılar. Yani iletişimimiz arttı... Olumsuz olarak yaşadığım bir şeyi söylemek istiyorum. Özellikle zamanı kullanma konusunda sıkıntılar yaşadım. Uygulama aşamasında zamanı iyi kullanmadığım için planladığım her şeyi gerçekleştiremedim...”

ÖA5: “...Bugünkü dersimde öğrencilere ders anlatırken bildikleri üzerinden dersi inşa etmeye çalıştım. Öğretim sürecinde öğrencilerin daha önce öğrendikleri ile yeni öğrendiklerini ilişkilendirmeye çalıştım. Öğrencilerin aktif katılımı sağlamak için öğretim sürecinde dönüt alıcı sorular sordum. Farklı öğrenme yöntemleri kullanmaya özen gösterdim. Sunuş yolundan ziyade buluş yoluyla öğrenmeyi ön plana çıkartmaya çalıştım...”

ÖA6: “...Derste, öğrencilerin isteklerini karşılamaya çalıştım. Fakat çok istememe rağmen bütün istekleri karşılayamıyorum. Öğrenci sayısının fazlalığı bunu engellemekte... Ama bunun yanında derste olumlu gelişmelerde oldu. Sınıf içerisinde iyi bir öğrenme ortamı oluşturdum. Öğrenciler istekli, derse katılmak istiyorlar...”

3.2.3. Değerlendirme Sürecine İlişkin Bulgular

Çalışmada değerlendirme sürecine ilişkin öğretmen adaylarının verdiği cevaplar Şekil-4'te kodlanmış vaziyette gösterilmiştir.

Şekil 3. Değerlendirmeye İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan eğitim yöneticilerinin hizmet içi eğitimin planlama sürecine ilişkin görüşleri şu şekildedir: Yukarıda yer alan şekilde araştırmaya katılan öğretmen adayları ile yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen verilerin kodlanmış şekli yer almaktadır. Görüşmelerden elde edilen bulgular görüşme sorusu doğrultusunda “Değerlendirme” teması altında 8 kategoride kodlanmıştır. Bunlar “Geleneksel Değerlendirme, Çağdaş Değerlendirme, Değerlendirme, Eksiklik, Beklenti, Verimlilik, Dönüt, Öğrenme Şekli, Düzeltme” başlıklarıdır.

Araştırmaya katılan öğretmen adayları öğretim becerilerinin değerlendirme sürecine ilişkin görüşleri şu şekildedir:

ÖA1: “...Bugünkü dersimde işlediğim konu ile ilgili olarak öğrencilerin hangi konuyu eksik öğrendiğini, beklentileri karşılayıp karşılamadığını belirlemek için 10 sorudan oluşan doğru-yanlış testi uyguladım. Bu değerlendirme türüne planlamamda yer vermiştim. Yaptığım değerlendirme ile öğrencilerin öğrenme düzeylerine ilişkin dönütler aldım...”

ÖA2: “...Bugünkü dersimde öğrencilerin güçlü ve zayıf yönlerinin belirlemek için ders sonunda çoktan seçmeli 10 sorunun yer aldığı bir etkinlik yaptım. Öğrencilerin eksikliklerini bu test sayesinde belirledim. Öğrencilerin eksikliklerini belirledikten sonra yapılan hatalar ile ilgili veya eksik öğrenilen bölümler ile ilgili olarak öğrencilerime dönütler verdim. Ayrıca dersle ilgili yaptığım değerlendirmeler sonucunda her öğrencinin farklı bir öğrenme şeklinin olduğunun farkına vardım. Daha iyi bir değerlendirme şekli kullanarak sınıf içi değerlendirmede daha iyi sonuçlar alabilirdim. Ama öğretim programında ders için öngörülen süreyi yetiştirme telaşından ekstra bir şey yapamadım...”

ÖA3: “...Bugünkü dersimde sınıfta ders sonunda herhangi bir ölçme-değerlendirme etkinliği yapmadım. Öğrencilerin süreç içerisinde yaptıklarını değerlendirdim. Böylelikle planımda beklediğim öğrenmeleri ne kadarının gerçekleştiğini süreçte gördüm. Süreç içerisinde öğrencilerin eksik öğrendiği yerleri fark ettiğimde onlara düzeltme olanağı verdim...”

ÖA4: “...Bugünkü dersimde öğrencilerin süreç içerisinde öğrenme eksikliklerini gördüğümde onu gidermek için ek etkinlikler yaptım. Öğrenmesi tam olan öğrenciler için de konunun daha çok pekişmesini sağlamak için ve verimliliği artırmak için zengin aktiviteler yapmaya çalıştım. Böylelikle hem kendimi hem de öğrenciyi değerlendirme olanağım oldu. Kendi açımdan şu yararı gördüm. Öğrencilerin öğrenme şeklini dikkate alarak öğrenme sürecini değerlendirmek ve eksiklikleri görmek kendimi hesaba çekmem açısından ve planlama sonucunda ulaştığım hedefler konusunda bana dönütler vermesi adına yararlı oldu...”

ÖA5: “...Bugünkü dersimde bilgisayar destekli uygulamayla değerlendirme yapmak istedim. Hızlı ve daha doğru sonuçlar elde etmek istedim. Fakat sınıf içerisinde yer alan bilgisayarın teknolojik olarak çok geri bir sürüme sahip olması ve projeksiyon cihazının çalışmaması bütün planlarımı bozdu. Bu yüzden geleneksel yöntemlerden sözlü yoklama yaparak öğrencilerin dersten beklentileri ne kadarını karşıladığını tespit etmeye çalıştım...”

ÖA6: “...Derste, öğrencilerin beklentileri ne kadar karşıladığı belirlemek için değerlendirme çalışmaları yapamadım. Sebebi olarakta zamanı iyi kullanamayışımı söyleyebilirim. Dersin nasıl geçtiğini anlamadım...”

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Demirel (2000)'in değerlendirmeleri kapsamında araştırmadan elde edilen veriler incelendiğinde öğretmen adaylarının Fen Bilgisi dersi için ders öncesi hazırlıklar yaptıkları, neyi, niçin ve nasıl yapacağını ve hangi yardımcı materyaller kullanacakları konusunda hazırlık yaptıkları belirlenmiştir. Ayrıca Fen Bilgisi öğretmen adayları yapılan planlama çerçevesinde yaptıkları etkinlikleri nasıl değerlendireceklerini de önceden planlama aşamasında belirledikleri saptanmıştır. Bu bağlam öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun öğretim becerilerinin önemli bir aşaması olan planlamaya ilişkin yeterliliklerinin olduğu söylenebilir.

Araştırmada öğretmen adayları planlama aşamasında gerekli becerilere sahip olduğu saptanmıştır. Fakat uygulama aşamasında öğretmen adaylarının sıkıntıların olduğu araştırma verilerinden tespit edilmiştir. Uygulama aşamasında teorik olarak elde edilen bilgilerin uygulamasında öğretmen adayları kendilerini tam olarak yeterli görmedikleri belirlenmiştir. Bu konuda yeterli miktarda uygulama yani staj uygulamasının olmaması gösterilmiştir. Yapılan araştırma bulgularına göre YÖK'e öğretmen adaylarının staj uygulamalarının artırılması yönünde düzenlemeler yapması önerilebilir.

Alanyazın incelendiğinde öğretmenlerin lisans öğrenimlerinde tam anlamıyla uygulamalı dersler almadıklarından mesleğe başladıkları ilk yıllarda alanı öğretme bilgilerindeki eksikliklerinden dolayı sıkıntılar yaşadıkları belirlenmiştir (Baki, 2012; Lewis, Perry ve Murata, 2006; Mutch-Jones, Puttick ve Minner, 2012). Bu bağlamda yapılan çalışma da elde edilen veriler alanyazındaki çalışmalarla desteklenmektedir. Öğretmen adaylarının tam anlamıyla uygulamalı dersler almadan mesleğe başlamada yaşadıkları problemleri gidermek için üniversiteler ve Milli Eğitim Bakanlığı işbirliği halinde hizmet içi eğitimlerle bu eksikler giderilebilir.

Gage ve Berliner (1984), öğretmenin sınıfta oynayabileceği roller arasında sınıf iklimini belirleme ve gereksinimleri karşılama gibi rolleri vardır. Bu kapsamda yapılan araştırmada uygulama sürecinde öğretmen adaylarının pozitif manada bir öğrenme ortamı oluşturdıkları, öğrencilerinin gereksinimlerini karşılamaya çalıştıkları belirlenmiştir. Ayrıca araştırmada elde edilen bu sonuç Taçman (2009)'a göre öğretim sürecinde öğretmenlerin sahip olması gereken özelliklerle de örtüşmektedir.

Yapılan çalışmada öğretmen adayları sınıf içinde değerlendirme aşamasında sınıfta bulunan araç-gereçlerin ihtiyacı karşılamadığını belirtmişlerdir. Bu yüzden çağdaş yöntemlerle değerlendirme yapamadıkları saptanmıştır. Sınıfta değişik ölçme ve değerlendirme stratejilerini kullanmanın öğrencilerin çeşitli özelliklerini ölçmede yalnızca en iyi yolu sağlamadığı, aynı zamanda başarı motivasyonunu yükselttiği, daha fazla düşünme becerileri sağladığı ve sonuçta akademik performansı artırdığı ifade edilmektedir (Bahar vd., 2006). Bahar vd., 2006)'nin belirttiği gibi sınıf içerisinde değişik ölçme ve değerlendirme stratejilerinin kullanılması konusunda yapılan araştırmada öğretmen adaylarının sıkıntıları olduğu belirlenmiştir. Araştırmada öğretmen adayları ile yapılan görüşmelerde zaman yetersizliği ve zaman yönetimi konusundaki eksikliklerden dolayı ölçme ve değerlendirmenin yapılamadığı saptanmıştır.

KAYNAKÇA

- Bahar, Mehmet., Nartgün, Zekeriya, Durmuş, Soner, & Bıçak, Bayram (2006). *Geleneksel-Alternatif Ölçme Ve Değerlendirme Teknikleri Öğretmen El Kitabı*. 1. Baskı, Pegem Akademi.
- Baki, Müjgan (2012). *Sınıf Öğretmeni adaylarının matematiği öğretme bilgilerinin gelişiminin incelenmesi: Bir Ders İmeces (lesson study)*.Yayımlanmamış Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Beydoğan, Ömer, Hacı (2003). Öğretim Sürecinde Düşünme Becerilerinin Geliştirilmesi. *G.Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 159-167.
- Çepni, Salih (2014). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*.7. Baskı, Trabzon: Celepler Matbaacılık
- Demirel, Özcan (2000). *Plandan Uygulamaya Öğretme Sanatı*. 2. Baskı, Ankara: Pegem A Yayınları.
- Erden, Münire (2008). *Eğitim Bilimlerine Giriş*. 2. Baskı, Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Gage, L, Nathaniel & Berliner, C, David (1984). *Educational Psychology*. Boston: Houghton-Mifflin
- Gürsel, Musa, & Hesapçıoğlu, Muhsin (2005). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. 2. Baskı, Eğitim Kitabevi
- Karasar, Niyazi (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. 24. Baskı, Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kaya, Zeki (2013). *Sınıf Yönetimi*. 14.Baskı, Ankara: Pegem Akademi.
- Kılıç, Durmuş (2003). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Erzurum: Aktif Yayıncılık.
- Kıncal, Remzi (2004). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Lewis, Carol, Catherine, Perry, Rebecca, & Hurd, Jean (2009). Improving mathematics instruction through lesson study: A theoretical model and North American case. *Journal of mathematics teacher education*, 12(4), 285-304.
- Mutch-Jones, Karen, Puttick, Gillian, & Minner, Daphne (2012). Lesson study for accessible science:Building expertise to improve practice in inclusive science classrooms. *Journal of Research in Science Teaching*, 49(8),1012-1034.
- Özden, Yüksel (2011). *Öğretim İlke ve Yöntemleri Öğrenme ve Öğretme*. 11. Baskı, Ankara: Pegem Akademi.
- Taçman, Müge (2009). *Sınıf öğretmenliği lisans programlarının öğretim becerilerini kazandırma yönünden değerlendirilmesi (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Örneği)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yelken, Yanpar, Tuğba (Ed.) (2015). *Öğretim İlke ve yöntemleri*. 2.Baskı, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yıldırım, Ali, & Şimşek, Hasan (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. 10. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.